

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

HERTHA

TIDSKRIFT FÖR DEN SVENSKA
KVINNORÖRELSEN

UTGIVEN AV FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET

❧ REDAKTÖR: ELLEN KLEMAN ❧

Ja visst i paket

SOCKER I PAKET

HERTHA

ÅRGÅNG XVI

SEPTEMBER 1929

HÄFTE 7

Barn och religion.

När barnet kom från sitt paradiset inom modern, där alla ordlösa önskningar för hela varelsens liv blivit totalt uppfyllda, då måste chocken ha varit oerhört påfrestande — icke blott för henne som födde, utan också för den som blev född.

Men barnet behåller länge sin primitiva totalitet och lägger absolut tillit in i sin förväntan på bistånd från omgivningen. Och det är religionens krav på helhet, osplittrad helhjärtenhet, som gör parallellen med barnet så slående, änskönt den gäller en andlig värld, vars verklighet — hur mycket den än må omgiva ett barn — länge nog kan förbli obemärkt, liksom luften och andra betydelsefulla element äro det.

När barnet upptäcker, att dessa stora väsen i omgivningen, som det litat till, icke äro så alltigenom mäktiga eller fullkomliga, som det föreställt sig, genomlever det stundom en ny kris, om också inte precis en chock.

Dessförinnan uttryckte det sitt jag omedelbart genom hela varelsen. Det längtade efter den framräckta godbiten med all sin lekamen, med armar och ben och huvud och skratt. Det avböjde den onda medicinen lika uttrycksfullt och lade hela kroppen i en motviljans båge, där varenda muskel och nerv sade samma totala nej.

Men sedan kom en tid då barnet inte längre uttryckte sig så totalt. Det bör-

jar dela på sig, låter somligt komma till uttryck, medan det behåller annat helt och hållet för sig själv. Och det är väl här som klyvningen börjar märkas mellan en utåtvänd och en inåtvänd själsida, av vilka oftast endera blir den för hela livsinställningen mera dominerande.

Båda dessa "sidor" ha sina anspråk. Det religiösa livets uppgift (bland annat) är att åter få det splittrade till enhet, så att människan på nytt lever osplittrat, "av all sin själ och all sin håg och alla sina krafter och allt sitt förstånd". Men vägen till denna förlösning för varelsens hela liv kan ofta vara lång nog; ja än mer, den behöver förnyas för varje gång livsgloben blivit större och sprängt en gammal världsbild, som var den för trång. (Och det ges individuella världshorisonter, som brista och vidgas, likaväl som de mera universella!)

Ibland kan man tidigt nog varsna, om barnet företrädesvis är en upptäckare av universum därutanför eller en erinrare (om jag nu får uttrycka mig platonskt) av en inre värld i full och paradisk harmoni. Denna olika inställning inför tillvaron, den (mera) utåtvända eller den (mera) inåtvända, betyder oerhört i fråga om barnets religiösa utveckling.

Saken är dock inte fullt så enkel, som att det inåtvända barnet ovillkorligen är mera "religiöst" än det utåtvända. Ty

också med det utåtvända barnet leker Evigheten tittut genom oändligt många livets och naturens fönster, långt innan orden börja taga monopol på att undervisa om Gud. Barnet går dessförinnan av ren instinkt "från ordet in i begynnelsen", som är Ande. Det känner på sig var kärlek är, om också inte var fullkomlighet är.

Den nya utvecklingsfasen — eller krisen härvidlag — kommer just när orden, religionsorden, träda in, ord som betyda ting, som man inte mera kan peka på och säga: se där! Ty här bli ofta undervisarnas inställning — föräldrars eller lärares — mycket förvirrande för det lilla barnet.

Här är t. ex. den starkt utåtvända modern och fadern, som själva för längesedan lämnat bakom sig vanan att bedja, men som finner det älskligt och passande, att deras lilla barn skall få lära sig vad de själva lärde som barn. Det kan ligga mycket ömhet bakom — som barnet alltid har kvar som en skatt. Men hela det oäkta och splittrade i företaget förvirrar barnet. Det blir gärna något sentimentalt i stället för ett äkta och okonstlat ingående i den stora trygden.

Den utåtvände lille tar kanske inte så mycket intryck. Han upprepar böneorden som han efterhärmar andra ting, liksom smakar av dem med sin lilla tunga och översätter dem sedan i komiska rent yttre föreställningar. Föräldrarna le halvt i smyg och deras bekanta få höra lustigheterna, men att detta icke har något som helst med bönen att göra, ha de knappast riktigt klart för sig.

Det introverta barnet visar tvärtom ett slags motstånd tidigt nog. Detta kan visserligen bero på andra orsaker, som ligga utanför detta sammanhang. Men det beror också på en kritisk instinkt mot all religion på ytan enbart. Det tror sedan ofta länge nog själv att det avskyr religion, när det i grunden är dess karikatyr den hatar.

Långt ödesdigrare verkar den rent utåtvända målsman, som utan någon som helst osäkerhet påtrycker barnen ord och former, "heliga ord som Mesopotamien", som ett slags ofrånkomlig konvensans, som vederbörande själv — utan någon djupare mening — av ren tradition imiterat och iakttagit utan att ana någon personlig innebörd. Det kommer då ofta med ett slags hård ängslan, liknande de gamla magernas, när formeln blev oriktigt uttalad. Och barnet blir ängsligt för att inte säga rätt — en attityd som är raka motsatsen till Kärlekens, som är Gud.

Så är där introverta målsmän, som leva ett äkta religiöst liv, men alldeles icke förstå det utåtvända barnets själstyp. Detta barn fattar instinktivt, att här är fråga om något verkligt. Men det blir något så ouppnåeligt för barnet, något som det inte förstår eller har nyckel till och som ger det en oerhörd undelägsenhetskänsla inför detta allt för höga — en inferioritetsförnimmelse, som ej sällan förbyts i fientlighet och fruktan.

Det finns också en målsmannainställning mot religion — kanske till sin begynnelse alstrad just så som i föregående fall — där föräldrarna tvärtom

Obs.! Svedbergs Skrivunderlägg Obs.!

Specialtillverkning, välkänd sedan många år.

Monogram i ÄKTA LÄDERPLASTIK efter beställning.

Läderplastik färgas och monteras omsorgsfullt.

Ernst G. Svedberg, Jungfrugatan 6, Stockholm. Tel. Ö. 1768.

OBS.! Sveriges första tillverkare av finare Skrivunderlägg. OBS.!

förbjuda eller hindra religiöst inflytande på ett lika trångt antikonfessionellt sätt, som tidigt ställer barnet i svåra konflikter mellan hunger och lydnad.

Och så finns det lyckligtvis också en fri och varm och öppen föräldrafromhet, som i barnets värld hjälper fram både upptäckarglädje och innerlighet i en osentimental och orädd och frisk kärleks befruktande element. Men här skulle jag ju egentligen röra vid svårighets-typen.

En alltigenom religiös människas själ skulle vara ett lika osplittrat helt som en gång den lyckligt nyföddes. Bara att a n d e skulle vara uttrycksmedlet genom alla tillvarons skilda riken. Intet livs- eller arbetsområde skulle vara mera oheligt än andra, där den skapande anden format, inifrån förvandlat och förnyat det materiella underlaget.

Vi kunna inte vara fromma med en del av vår varelse och motsatsen med en annan — att varda religiös är att bli hel igen. Men kriser komma för oss var gång i livet vi behöva upptäcka mer eller — ”er-inna” mer.

I nuets andliga kaos kilas barnet in mellan två helt olika typer av konfessioner, en teoretisk, som de flesta hålla för riktig, och en praktisk, motsatt bekännelse genom handling. Eller bättre sagt: barnet får se livsgloben ensidigt upplyst eller ensidigt i skugga, av religion utanför tidens liv eller en arbetshetsad civilisation utan religion. Man kunde gott kalla dessa halvor upptäckarhalvan och

pietetshalvan. Svalget mellan dem är i nutidskulturen så brett, att barnet inte kommer över, utan blir antingen oerhördt ensidigt utåtvänt genom sin miljös tryck, vilket är det vanliga (och oftast mera lockande från föräldrasidan sett), eller också introvert intill fullständig hjälplöshet i denna mekaniserade yttrevärld. Ett splittringsfenomen av världsvidd alltså!

Vi måste för att rätt kunna hjälpa barnen få bättre sikt på en osplittrad helhet, som ensamt kan fyllas av ande. Men detta kräver ett förnyat genomträngande av materien, ej blott av intelligens och forskning, utan av hjärta och fromhet så att själva de yttre tekniska tingen bli besjälade av stora och heliga ändamål utöver tiden och nuet. Då kan evigheten titta ut också genom dem på det lilla undrande barnet, liksom den alltid gjort det genom naturen!

En sådan förbättrad cirkulation mellan ande och värld är innerst en gigantisk uppfordran på oss alla. Själens oändliga innervärld, som evangeliet förutsätter, och det oändliga yttre universum betinga varandra för en ny enhet ur motsatser. Där barnet i någon enda omgivning får uppleva en sådan enhet, där häves det ackumulerade tillskott av splittring nuet ger, och barnet får andas fläkten av det skapande djärva och innerliga liv, efter vilket människan innerst hungrar — av hela sitt väsen.

EMILIA FOGELKLOU.

Naturligt alkaliskt RAMLÖSA-VATTEN

Förnämlig Bords- och Hälsodryck, — Verksam mot Gikt, Reumatism och Njurlidande. — *Hovleverantör till:* H. Maj:t Konungen o. H. K. H. Kronprinsen av Sverige samt Hs. Maj. Kongen af Danmark.

Nytt förslag till lag mot lösdriveri och sedeslöst leverne.

Frågan om revision av vår gällande lösdrivarlag av den 12 juni 1885 har varit aktuell sedan mer än trettio år tillbaka. Det är ett av våra mest svårlösta samhällsproblem det här gäller att komma till rätta med. Därvid råder enighet om att det nuvarande, enligt nämnda lag tillämpade systemet är otillfredsställande såväl ur effektivitets- som ur humanitetssynpunkt. Till samhällets skyddande och individens upprättande anvisar det inga andra åtgärder än varning och tvångsarbete. Varningen innebär ofta ett brännmärkande, som snarare försvårar än underlättar återgången till ett hederligt liv. Icke heller är varningen förenad med något personligt stöd eller någon övervakning. Den varnade har därför, med sin svaga karaktär, sin benägenhet för alkohol m. m., synnerligen små utsikter att undgå ett förnyat ingripande, som då i allmänhet föranleder dömande till tvångsarbete. Interneringstiden är därvid helt kort, och när den internerade lämnar tvångsarbetsanstalten är han vanligen oförbättrad, ja i många fall ytterligare demoraliserad genom samvaron i tvångsarbetsanstalten med andra förfallna element. Efter frigivningen vidtagas inga effektiva hjälp- eller övervakningsåtgärder, varför den frigivne i regel återfaller och blir än samhällsvådligare än förut. Även själva behandlingen av de s. k. lösdrivarmålen är synnerligen otillfredsställande för modernare krav på rättvisa gentemot individen, skydd för misstag och rättskränkningar.

År 1907 uppdrogs åt den s. k. fattigvårdskommittén att utarbeta förslag till ny lag på detta område. Först 1922 framlade denna kommitté resultatet av sitt arbete. Detta förslag till ny lag anslöt sig dock så nära till principerna i vår gamla gällande lösdrivarlag att dess lösning av frågan icke kunde anses tillfredsställande. Revisionssekreterare R. von Koch fick därför i uppdrag att verkställa en omarbetning av förslaget. Denna omarbetning framlades 1926 och var väsentligen lagd efter andra linjer. Huvudvikten lades nu på förebyggande åtgärder och uppfostrande hjälpverksamhet samt erbjudande av arbetstillfällen och arbetsförelägganden. Först om dessa åtgärder, denna förebyggande verksamhet visade sig resultatlös, skulle tvångsinternering få äga rum såsom en sista utväg för tillrättaförande av de personer, vilka bli föremål för behandling. Det von Kochska förslaget vann allmänt erkännande såsom besjälats av allvarlig vilja att finna en framkomlig lösning i enlighet med humana och mänskliga synpunkter. Men det möttes även, särskilt i ett par viktiga avseenden, av en stark och utbredd opposition. Förslaget lade bl. a. i en mycket stor utsträckning kostnaderna för lösdriveriets bekämpande på kommunerna. Detta skulle, befarade man, mången gång leda till att intresset inom en landskommun snarast ginge ut på att bliva av med kringströvande landstrykare genom att förmå dem att förfoga sig över gränsen till an-

Hovjuvelerare
David Andersen & C:o
 Fredsgatan 4. Stockholm.

Kaffe- och
Theserviser

nan kommun. Kostnaderna för de asociala elementens behandling inom samhället borde därför principiellt sett till huvudsakligaste del falla på staten.

Det starkaste motståndet restes dock mot förslaget i anledning av dess behandling av prostitutionsproblemet. Visserligen innebar, erkände man, det von Kochska förslaget ett stort framsteg mot den nuvarande lösdrivarlagen med dess ofta godtyckliga polisingripanden, varningar och ådömanden av tvångsarbete. Enligt oppositionen var det dock ett psykologiskt felgrepp att i samma lag sammanföra och med samma medel vilja bekämpa så väsensskilda företeelser som prostitution och lösdriveri. Om och i den mån samhället kunde anse sig berättigat ingripa mot prostitutionen på grund av dess samhällsfarlighet, fordrades en särskild form för detta ingripande. Emellertid bestreds inom denna opposition överhuvudtaget samhällets rätt att ingripa mot en prostituerad på grund av hennes sexuella liv. Är hon kriminell, begår hon straffbara handlingar, får samhället ingripa enligt strafflagen. Är hon imbecill eller förfallen till alkoholism, bör samhället taga hand om en sådan prostituerad på samma sätt som samhället tar hand om en manlig eller kvinnlig — icke prostituerad — imbecill eller alkoholist. Bryter hon mot ordningsföreskrifter, har samhället rätt ingripa däremot.

Opinionen emot det von Kochska förslaget ledde till att ännu en omarbetning ansågs nödvändig. Såsom sakkunniga tillkallades landshövdingen August Beskow och efter hans utnämning till statsråd landshövdingen Johan Widén, ord-

förande, samt hovrättsrådet Viktor Petré och praktiserande läkaren Anna Clara Romanus. Dessa sakkunniga ha den 30 maj i år framlagt sitt betänkande med förslag till lagstiftning om åtgärder mot lösdriveri samt åtgärder mot sedslöst leverne av samhällsskadlig art. (Hertha, som icke utkommer under sommarmånaderna, är först nu i tillfälle att omnämna detta nya lagförslag.)

Av de nyss citerade rubrikerna finner man genast att de sakkunniga beaktat och tillmötesgått den del av kritiken mot det von Kochska förslaget, som riktade sig mot att prostitutionen bekämpades med alldeles samma lagregler för lösdriveriet. Däremot ha de icke kunnat ansluta sig till den uppfattningen att andra redan förefintliga lagar — strafflagen, alkoholistlagen, 1918 års lag angående könsjukdomarnas bekämpande, barnavårdslagen m. fl. lagar — skulle erbjuda samhället tillräckligt skydd mot prostitutionen och dess menliga verkningar, utan ha föreslagit särskilda bestämmelser med avseende å prostitutionen.

Vad beträffar lösdriveriet erbjuder det nya förslaget inga större principiella olikheter i jämförelse med 1926 års lagförslag. Såsom den första instansen för behandling av lösdrivarärenden föreslås emellertid en förhörmyndighet, bestående av polismyndigheten inom orten såsom förhørsledare med ett kommunalt ombud såsom bisittare. Uppdraget att utse dylika kommunala ombud har lagts å landstingen. I stad, som ej deltagar i landsting, utses ombud av stadsfullmäktige. Kostnaderna för den nya lagstift-

Silkestvätt — — —

kallt vatten och TROLLTVÅL

ningen skola i huvudsak bestridas av staten.

Det nya förslaget har, såväl som det av 1926, lagt stor vikt på en förebyggande och stödjande hjälpverksamhet. I möjligaste mån söker det därvid bygga på medverkan från föreningar och enskilda. En statlig auktorisation av det Svenska Skyddsförbundet — en centralisation omfattande för närvarande omkring 30 hjälpföreningar — föreslås.

Personer, som anhållas för lösdriveri, men som befinnas vara i behov av fattigvård, alkoholistvård eller dylikt, skola av förhörmyndigheten överlämnas till vederbörande styrelse eller nämnd för erhållande av den vård de kunna behöva.

Arbetsanskaffningen är naturligtvis en synnerligen ömtålig uppgift. Här manas till den största försiktighet, så att icke lösdrivare komma att framstå såsom premierade i detta avseende framför de oförvållat arbetslösa. Den i 1926 års förslag framlagda planen med hjälparbeten i de allmänna skogarna har i begränsad form och mera såsom en försöksverksamhet bibehållits. Kvinnor skulle dock icke kunna hänvisas till dylikt arbete.

Den, som icke följer föreskrivna villkor om sysselsättning, vistelseort m. m., kan bli föremål för förnyat, i regel strängare, ingripande, i sista hand intagande å arbetshem. Interneringstiderna äro därvid väsentligt längre. Efter utskrivning från dylik anstalt skall stöd och hjälp lämnas den utskrivne, arbete skall anvisas honom o. s. v. Om det prövas nödvändigt, skall han ställas under övervakning under en tid av upp till två år. Förslaget erbjuder även en möjlighet till frivilligt ingående i arbetshem.

Vad beträffar prostitutionsföreteelsen ha de sakkunniga, med beaktande av den opposition, vilken kommit 1926 års förslag till del, sökt lägga sitt förslag till ingripande däremot efter andra och nya linjer. De fastslå till en början i sin motivering önskvärdheten av att den i 27 par. lex veneris påbjudna undervisnings- och upplysningsverksamheten kommer till stånd. I övrigt är deras principiella ståndpunkt den, att det icke är till fyllest med upplysning i sexuella ting, liksom det icke heller kan vara till fyllest att man arbetar på att söka undanröja de sociala och ekonomiska missförhållanden, ur vilka prostitutionen härflyter. Ett ingripande från samhällets sida genom lagstiftning är enligt de sakkunniga berättigat, ehuru väl detta ingripande enligt deras förslag fått en något mera begränsad omfattning än enligt föregående förslag. De ha också sökt att i främsta rummet anlägga sociala och socialhygieniska synpunkter på saken. I 1926 års förslag motiverades ingrepp genom lagstiftning av de skäl att de prostituerade vanemässigt beredde sig inkomst genom otukt. Här är det det sedeslösa levernet och den fara detta innebär för att individen skall nedsjunka till samhällsparasit, som utgör grund för ingripandet. Den s. k. halvprostitutionen kommer, såsom man härav kan förstå, att falla utanför lagen. Gentemot individer, män som kvinnor, i åldern 18—21 år, utgör denna nyssnämnda fara ensam tillräcklig grund för ett ingripande. För ingrepp emot personer över denna ålder fordras särskilda betingelser. Dessa betingelser gå ut därpå, att det sedeslösa levernet antingen har till följd omyn- dig ungdoms förledan till otukt eller åt-

minstone åstadkommer särskild fara därför eller tager sig uttryck i offentlig provokation till otukt, som stör anständigheten eller eljest väcker förargelse, eller för närboende eller andra är grovt störande.

Enligt förslaget skall polismyndigheten icke ha någon befattning med prostituerade. I stället har föreslagits ett kommunalt organ, benämnt skyddsnämnden, vilket bör stå i intim samverkan med frivilliga organisationer för social verksamhet. Skyddsnämnden är obligatorisk blott i städer med minst 20,000 invånare. Dess ledamöter utses av stadsfullmäktige, som också bestämmer deras antal. Minst fem ledamöter skola sitta i nämnden, men man påpekar önskvärdheten av större antal, för att nämnden skall få så sakkunnig sammansättning som möjligt. Med hänsyn till de socialhygieniska synpunkter, enligt vilka nämnden bör bedriva sin verksamhet, skall alltid någon läkare vara ledamot av nämnden. Nämndens ledamöter behöver icke utgöras av blott kvinnor. Men, då det klientel, som kommer att bli föremål för nämndens behandling naturligtvis till största delen utgöres av kvinnor, har man föreskrivit att minst två kvinnliga ledamöter skola finnas i nämnden. Dessutom skola nämndens ledamöter vara representanter för barnavård, hälsovård, nykterhetsvård och fattigvård. Suppleanter skola utses till samma antal som de ordinarie ledamöterna. De sakkunniga ha emellertid hyst stora betänkligheter inför tillskapandet genom den föreslagna skyddsnämnden av ännu ett nytt och vidlyftigt kommunalt organ. De ha därför tänkt sig att skyddsnämnden blott skulle betraktas såsom ett provisorium i avvaktan på den

eventuella tillkomsten av en gemensam social nämnd i varje kommun. På senare tid har nämligen den meningen alltmär gjort sig gällande, att man borde söka sig tillbaka till en centralisation av kommunernas nu på en mängd olika nämnder och styrelser uppdelade sociala förvaltningar. Såsom ett önskemål för denna meningsriktning står att man borde samla in all den sociala verksamheten inom en kommun på en socialnämnd, vilken skulle få hand om alla frågor om fattigvård, arbetslöshetsunderstöd, socialförsäkring, barnavård och nykterhetsvård. Frågan om denna centralisation inom kommunalförvaltningen är föremål för utredning.

Polismyndigheten inom kommunen är skyldig anmäla till skyddsnämnden sådana fall av "sedeslöst leverne av samhällsskadlig art", vilka kunna bli föremål för ingripande enligt lagen. Även barnavårdsnämnd, fattigvårdsstyrelse, nykterhets- och hälsovårdsnämnder ha rättighet och skyldighet att göra dylika anmälningar. Sedan skyddsnämnden fått mottaga dylik anmälan eller på annat sätt fått kännedom om fall där ingripande kan anses påkallat, skall fallet undersökas och nödiga upplysningar inhämtas. Vanligen bör vederbörande personligen inställa sig inför nämnden. Om han eller hon ej kan förmås till frivillig inställelse, kan polismyndigheten lämna handräckning. Skyddsnämnden har sedan att vidtaga åtgärder enligt lagen till den anhållnes tillrättaförande. Man skall försöka förmå honom eller henne att inse vådan av fortsatt sedeslöst leverne. Finnes anledning därtill skall den anhållna förmås söka läkare eller vård å sjukhus eller andra anstalter. Arbetsvilligheten

skall prövas genom arbetsföreläggande och dylikt. Saknar den anhållne lämplig yrkesutbildning skall man försöka bereda honom eller henne sådan. Skydds-nämndens ledamöter skola vara ålagda tysthetsplikt och dess skriftliga handlingar skola vara hemliga.

Om nu alla skyddsnämndens åtgärder visa sig vara gagnlösa, överlämnas ärendet av nämnden till länsstyrelsens prövning. Angående förfarandet hos denna myndighet, internering å allmän arbetsanstalt och om anstaltsväsendet m. m. skall i motsvarande tillämpning gälla vad i lösdriverilagen därom stadgas.

RUTH STJERNSTEDT.

F.-B.-F:s insamlingsfond.

Utöver de vid årsmötet i Gävle överlämnade, av kretsarna insamlade fondmedlen, kr. 54,634:05, för vilka redogörelse lämnades i Herthas junihäfte, har ytterligare inkommit:

från Kristianstadkretsen ... kr.	664:—
„ Linköpingskretsen (kr. 560:— redan till årsmötet överlämnade)	kr. 40,—
„ Stockholmskretsen (kr. 22,924:50 redan till årsmötet överlämnade)	kr. 1.278:75
	Kronor 1,982:75

Fondens nuvarande belopp utgör således kr. 56,616:80.

Gerda Meyerson.

Död 18 juli 1929.

”Det var på den tiden”, så börjar Gerda Meyerson en skildring av det sociala arbetets genombrottsår vid tiden omkring sekelskiftet. Hon hörde ju själv till pionjärerna inom många områden. Nu är hon borta. Och vi, hennes arbetskamrater från förr och nu, känna bittert tomheten. Liten och oansenlig gick hon ibland oss, men måttet av hennes personlighet var sådant, att det för alla föll sig naturligt att hon utträttade vad hon gjorde.

Data om henne äro följande: Hon föddes i Stockholm den 1 februari 1866, tvillingsyster med Agda Meyerson († 1925). De båda unga systrarna, som fostrades upp i ett fint och gammaldags borgerligt hem, kommo båda att helt tidigt inrikta sitt livsintresse på det sociala området. Agda blev sjuksköterska och kom som bekant att inom sjukvårdsarbetet intaga en ledande och bemärkt plats. Gerda däremot fann sin stora uppgift i insatser för att förbättra industri- och hemarbeterskornas livs- och arbetsvillkor, i verksamhet för arbetarskydd, för de döva och lomhörda, för Birkagården, för Vita Bandet och för socialt arbete i allmänhet. Hon stiftade 1898 hemmen för arbeterskor, vilka alla under förra året kunde flytta under eget tak. Hon var en bland de första, som ordnade samkväm och kurser för arbeterskor, hon grundade 1911 sommarhemmet Tallbacken, där arbeterskor fingo tillbringa sina semestrar, hon tog 1903 initiativ till Centralförbundet för Socialt Arbete, vars sekreterare hon var under de första åren

BOKHANDELN
STUDIO
Stockholm, Norrlandsg. 30. Tel. 2700

Specialbokhandel för in- och utländsk litteratur i Religion, Filosofi, Mystik, Teosofi, Antroposofi, Frimureri, Ockultism, Sufism, Psykologi, Astrologi, Psykisk Forskning, Modern Uppfostran, New Thought etc.

och vars styrelse hon tillhörde till år 1921, hon var medlem av Vita Bandet och under en tid medredaktör av dess tidskrift, hon tillhörde de ledande inom Birkagården och hon tog initiativ till och grundade Svenska föreningen för dövas väl. Slutligen har hon genom föreläsningar och föredrag, genom tidningsartiklar och genom sina böcker "Kvinnan i industrien", "Svenska hemarbetsförhållanden", m. fl. i mycket hög grad bidragit till att väcka intresse för och sprida upplysning om sociala förhållanden och sociala frågor.

Att Gerda Meyerson kom att betyda så mycket för de människor hon ville hjälpa, och för de många hon samarbetade med, det berodde på hennes väsens egenart. Hon var välgörande osentimental, hon stod med bågge fötterna på jorden, hon tog människorna sådana som de voro med alla dess fel och skröpligheter — och därför fick hon grepp om dem. Men fast hon aldrig talade om det, kände man att det innersta motivet för hennes handlande var en djup och verklig medkänsla för dem, som tryckta av missförhållanden och ogynnsamma omständigheter levde på skuggsidan av livet. Denna medkänsla var så stark, att den bar upp hela hennes väsen, den kom henne att utveckla en initiativkraft, en viljestyrka och en seghet, när det gällde att genomföra vad hon satt sig före, som var märklig, i synnerhet sedd mot bakgrund av hennes mycket stora personliga blyghet och anspråkslöshet. Det mest utmärkande draget hos henne var att hon hand-

lade — sedan talade hon möjligen, när saken var klar och arbetet gjort!

Jag minns, när jag på hösten 1899 träffade henne för första gången. Hon hade ringt upp mig, och bett mig hjälpa till med några kurser för unga arbeterskor. Det sammanträffandet utlöste hos mig en respekt och aktning för hennes personlighet och hennes gärning, som under de gångna trettio årens vänskap och samarbete endast blivit djupare och större. Och jag har sett henne inför många och svåra arbetsuppgifter. Vad jag alldeles särskilt mins är hennes undersökningar av arbeterskors levnads- och bostadsförhållanden. Det var på den tiden en arbeterska avlönades med 4—6 kr. pr vecka och hennes "hem" bestod i att hon "bodde inne" i ett överbefolkat kök. Det blev för Gerda Meyerson en självklar sak att genast söka ordna billiga och trevliga bostadsmöjligheter för arbeterskor. Så kommo hemmen för arbeterskor till. Sedan for hon utomlands, studerade arbetarskydd och gick ivrigt in för behovet av kvinnlig yrkesinspektion. Nästa stora fråga var hemarbeterskornas förhållanden. Det var Gerda Meyerson, som tog initiativ till och ordnade den stora hemarbetsutställningen 1907, som blev en förödmjukande erfarenhet av hur de sämst ställda, de mest vanlottade arbeterskorna hade det. Och därpå tog hon upp frågan om arbetarsemester, om nödvändigheten av utbildning för det sociala arbetet, o. s. v. Här kan icke räknas upp, vad allt hon verkat, vad allt hon betytt. Men icke minst har hon verkat genom att lära oss, som då

Nysilvrets kvalitetsmärke

Tillverkare: Guldsmeds Aktiebolaget i Stockholm.

Ingen egen butik.

Vårt fabrikat hos varje guldsmed.

voro unga, att vad socialt arbete framför allt kräver, det är kunskap, vederhäftighet, klokhet och takt.

Svenska föreningen för dövas väl blev hennes sista stora intresse. Hennes egen med åren tilltagande dövhet hade bittert lärt henne vilka svårigheter och lidanden, som livet bjuder de döva, och hon besjälades av iver att underlätta för dem

och bistå dem. Och hon lyckades häri. Från de mest auktoritativa håll vitsordas hennes insats på detta område och där lämnar hon kanhända det största tomrummet efter sig.

Gerda Meyerson var en god människa. Minnet av hennes personlighet och hennes livsgärning skall leva.

KARIN FJÄLLBÄCK HOLMGREN.

“Tunga äro de vägar människorna vandra“.

Alldeles oberoende av antikt grekiska föreställningar om ödestragik, ger erfarenheten av eget och andras liv icke sällan anledning till iakttagelser, som åtminstone erbjuda beröringspunkter med den antika tragedien. Åter och åter händer det, att det uppstår en slående ironisk kontrast mellan avsikt och resultat, mellan avsiktlig inriktning och icke avsedd handling eller erfarenhet. En människa, som till läggning och karaktärsutveckling t. ex. är genomgående ärlig, kan genom någon livets komplikation, som hon ej förmått bemästra, komma i en så skev ställning, att den drar med sig både halvsanna och osanna ord och handlingar. Ett område av livet, en intressesvär, som hon hållit borta från sig, kan göra sin betydelse gällande på ett sätt, som nästan liknar en hämnd. Det bortvisade tar igen sin rätt, om icke inom människan själv, så åtminstone i hennes öde, i andras behandling av henne.

Elsa Eschelsson, en minnesskrift utgiven av Akademiskt Bildade Kvinnors Förening vid dess 25-årsjubileum 1929. A.-B. Nordiska Bokhandeln.

En tragik av sistnämnda slag (ej konflikten ärlighet—oärlighet) iakttar läsaren av Elsa Eschelssons av Karolina Widerström utgivna biografi. Elsa Eschelsson var aristokrat till läggning, förhållanden och personligt uppträdande. Då hon ägnade sig åt juridiska studier, var det ett uttryck för personlig håg, men hon följde denna håg endast därför att tidsvägen ställde denna möjlighet inom räckhåll för henne, icke emedan hon däri såg något samband med något, som hon ville för sitt kön eller för andra människors väl över huvud. Denna iakttagelse är varken ett klander eller ett försök att leta upp någon ”tragisk skuld”. Den är helt enkelt i viss mån en psykologisk förklaring till hennes ringa motståndskraft, då ihållande motgång bröt in över henne. Hade hon icke varit den privilegierade, hade hon varit mera härdad. Hade hon icke en smula övermodigt visat ifrån sig allt intresse för ”kvinnosak” — intresse behöver ju ej taga sig uttryck i yttre verksamhet därför — så hade hon förut vänjt sig vid det faktiska förhållande, att hon som kvinna riskerade att bli utvisad, utstött av den traditionel-

Beställningar och reparationer

utföras förstklassigt på bestämd tid.

S. G. Beckman, Skomakeriaffär

Tel. Sö. 35670

Tjärhovsgatan 12, STOCKHOLM.

Tel. Sö. 35670

la uppfattning, som hon ej frågade efter, så länge det ej gällde henne själv. Bitterheten hade väl ej blivit mindre, men dock något annorlunda färgad än den blev, och hon hade uppehållits av tron på en större sak än sin egen befordringsfråga. Under sina senare år ändrade Elsa Eschelsson, såsom det framgår av biografien, väl taktik i avseende på den föraktade "kvinnosaken". Men det står alltför tydligt för läsaren av biografien, att det blott var taktiken, som blev en annan. Den användes f. ö. under ett återtag, ej under framryckning.

Man skall vara invigd i det intrigspel, den med Borgiernas giftmord tävlande förmågan att komma åt misshagliga personer, som utmärker det akademiska befordringsväsendet, för att förstå, hur Elsa Eschelsson kunde känna det under striderna inom fakulteten. För henne blev den ekonomiskt oberoende ställningen i detta läge den orsak till isolering, som för mången man under eljest liknande omständigheter fattigdomen.

Det finns människor, som med logisk läggning förena en fond av humor. Av allt att döma var Elsa Eschelsson ej en av dem. Hon var logiker. Humorist var hon ej. Det var att sakna ett försvarsmedel mot livets vedervärdigheter. Själva den koncentration på vetenskapen, som förde fram hennes vetenskapliga arbete till de mål hon verkligen uppnådde, gjorde luften tunhare omkring henne, för tunn för den vardagstrevnad i tillvaron, som synes och oftast är så prosaisk, men som är svårumbärlig för livsmodet. Om hennes livs- och världsåskådning antyder biografien intet. Säkert är, att den var mera negativ än positiv. Hon lade sin intensitet i sin vetenskap. Ide-

ligen utsatt för förödmjukelser just i denna sitt väsens brännpunkt, miste hon vad hon ägde av livsvilja.

För ett objektivt bedömande av vad hon som lärare i juridiska faktuteten hade att genomgå: om och hur hon behandlades orättvist, fordrades att vara jurist och därtill äga kännedom både om fakultetsförhandlingar och bakomliggande förhållanden. Ovanstående rader hålla sig strängt till hennes egen psykologi.

HILMA BORELIUS.

Notisspalten.

Nordiska kvinnosaksföreningars samorganisations möte i Oslo 27—29 sept.

Den 27—29 september samlas i Oslo Nordiska kvinnosaksföreningars samorganisation — till vilken F.-B.-F. och ännu tre andra svenska föreningar äro anslutna — till sitt fjärde nordiska möte. Kongressen öppnas den 27:e kl. 10 f. m., då mötet konstituerar sig och val av funktionärer förrättas. Hälsningstalet hålles av den norska kommitténs ordförande fröken Fredrikke Mörk.

Programmet upptages till större delen av föredrag och diskussioner rörande kvinnoarbetets ställning. Fröken Ingeborg Walin, Sverge, inleder diskussion om "Reaktionen mot kvinnoarbetet"; "Skyddslagstiftningens inverkan på kvinnors förvärvsarbete och ekonomi" framlägges till diskussion av en finska; "Olika lönesystem" och, eventuellt, "Gift kvinnas förvärvsfrihet", äro ytterligare frågor som stå på programmet. Vidare håller dr Dagny Bang, Norge, ett föredrag om "Rashygien".

Kongressdagens första eftermiddag

Liptons Té

är och förblir det
bästa.

LIPTON
är världens största och
förmämsta Téfirma.

upptar en mottagning på Norsk Kvinde-saksforenings Fagskole, Nordstrand, och på lördagen ges supé på Kvinnoklubbens Hotel. Söndag förmiddag arrangeras en bilutfärd eller en ångbåtstur i Oslo om-givningar.

Rumsbeställningar omhändertagas av fröken Dagmar Mörk, Behrens-ga-te 5, Oslo.

Dagarna före det Nordiska mötet hål-ler Nörske Kvinders Nasjon-ralråd sitt landsmöte, 22—26 septem-ber, vilket samtidigt är ett högtidlighål-lande av föreningens tjugofemåriga till-varo. Delegerade vid det Nordiska mötet kunna deltaga i Nationalrådets.

Akademiskt i Genève.

Akademiskt bildade kvinnors 5:e in-ternationella kongress hölls i Genève d. 7—14 augusti; som svenska delegerade deltog fil. dr. Eva Ramstedt och fil. mag. Astrid Sturzen-Becker. Programmet behandlade dels federationens tioårsmin-ne och gångna verksamhet med bl. a. föredrag av dess egna resestipendiater och rapporter från olika kommittéers ar-bete, dels var det ock anknutet till strä-vanden inom kongressvärdarnas land: de schweiziska akademikernas arbetsområ-den samt internationella centra i Genève. Särskilt uppmärksammades rapporterna från de sedan förra kongressen nytill-komna landen: Jugoslavien, Lettland, Litauen och Island. Anslutningen var synnerligen livlig med över 500 delta-gare, representerande mer än 30 natio-ner, och tillfälle till direkt personlig kon-takt gavs vid utfärder och gruppmöten. Federationens president under sista tre-årsperioden, professor Ellen Gleditsch från Oslo, efterträddes av professor Cui-lis, London.

Dame Millicent död.

Ett liv av åttiotvå år, som rundar sig Efrån ungdomens upplevelse att bak-om damernas gallerförsedda läktare i engelska underhuset höra John Stuart Mill 1867 tala för en representationsför-ändring, som gäve kvinnorna rösträtt, samt det egna tilltaget vid samma tid att, begabbad och löjliggjord, uppträda som talare på ett möte i London för kvinnlig rösträtt — i sällskap med John Stuart Mill, Charles Kingsley och ännu några andra av tidens bemärkta social-reformatorer — och till att år 1928 på en hedersplats i överhuset, som "Dame of the Order of The British Empire" när-vara vid det slutliga oinskränkta erkän-nandet av de engelska kvinnornas politi-ska medborgarskap — sedan dessa då redan i tio år ägt det i en något begrän-sad utsträckning — är en sällsynt lev-nadens tillskyndelse.

Millicent Garrett Fawcetts liv är ock-så ett mer än halvsekel långt arbete för en reform vilken såväl hennes rättfär-dighetskänsla som hennes sunda praktiska förnuft bjöd henne att sätta alla krafter in på att få genomförd. Så helt och intensivt ägnade hon sig däråt att hon för fem år sedan med rätta kunde avsluta boken om sig själv, *What I remember*, som hon kallade den, med orden: "Femtio lyckliga år av mina sjuttiosju i arbete för rösträtten och några lyckliga månader för att skriva därom."

Det skulle föra för långt att här re-kapitulera förloppet av de engelska kvinnornas långa kamp för sina politiska rättigheter, ehuru detta även skulle bli

TWILFIT

Nybrog. 11 — Tel. 75854 — Stockholm

Stockholms största specialaffär i
KORSETTER, CORSELETTER, UNDER-
KLÄDER, STRUMPOR OCH
HANDSKAR.

historien om Mrs Fawcetts stora livsin-sats och långa ledarskap. Det får här räcka att konstatera att de ovan citerade orden på det ypperligaste sätt karakteriserar hennes speciella inställning till arbetet. Hon kände sig lycklig i själva striden för den sak hon visste var en rättfärdighetssak, och hennes glada mod och orubbliga tillförsikt blev ett ovärderligt tillskott av stärkande kraft för hennes medarbetare. På grund av denna sitt väsens läggning blev hon på ett alldeles enastående sätt bäraren av den segslitna kampen.

Från 1867 var hon i stort taget ledaren av rösträttsagitationen i England, och sedan hon lyckats sammanföra flertalet av individuellt arbetande föreningar i en "National Union of Women's Suffrage Societies" blev hon dennas ordförande. Det var först när denna organisation i segerns stund 1918 då rösträtten äntligen gavs de engelska kvinnorna — om än, som nämnt, med en viss inskränkning — ombildades till en efter allmänna linjer arbetande kvinnosaksförening, som hon lämnade sin post i det aktiva arbetet.

Hon hann med att få se mycket av den sociala jämlikhet, som hon drömt om och kämpat för, realiserat. Högskolor och universitet hade öppnat sig för kvinnorna — och hon hade haft stoltheten att se sin egen dotter, matematiker och student vid Newnham College, komma "above the Senior Wrangler". Som läkare hade hennes syster gått pionjärens väg. Föräldrade lagar hade brutits ned

för nya, rättvisare. Själv fann hon sig hedrad, inte endast av kvinnorna utan också av det männens samhälle som tidigare hånat och misskänt hennes strävanden. Hon blev Dame Millicent, en av de första som erhöll den efter kriget upprättade riddarvärdighet för kvinnor. Hon kallades till juris hedersdoktor av St Andrew's och av Birminghams universitet.

Och till sist, åttiotvåårig, några veckor före sin död, hade hon glädjen att vid en stor galamiddag, given av den förening som tagit arvet efter den gamla rösträttsammanslutningen, sitta vid sidan av Englands första kvinnliga kabinetsledamot, Margaret Bondfield, och deltaga i hyllandet av henne och de fjorton nyvalda kvinnliga medlemmarna av parlamentet.

Men hyllningen gick också fram till henne själv! Jublande och tacksamt hälsade henne de närvarande när hon på den presiderande ordförandens, Mrs Corbett Ashby, bön reste sig från sin hedersplats vid banketten och blev stående någon minut så att alla skulle kunna få se henne, den vördade och älskade ledaren-veteranen.

Tre dagar senare måste hon inta sängen på grund av förkylning. Den gick över i dubbelsidig lunginflammation.

Dame Millicent hade för sista gången varit med ibland de yngre, som skördar frukterna av hennes kamps och mödors långa år.

ELLEN KLEMAN.

När Ni går till posten, går Ni även till Postsparbanken, landets största o. säkraste sparkassa

Samma sparbanksbok gäller över hela landet.

Direkta uttag av intill 300 kr. **Ränta 4 %**

Jubileumsmöte i Berlin.

Den 17—22 juni mötte kvinnor från alla världsdelar och av alla raser till Internationella rösträttsalliansens kongress i Berlin. Det var ett jubileumsmöte, samlat i den stad, där alliansen för tjugofem år sedan tillkom, och i jubileets tecken öppnades kongressen under ståtliga former.

Ramen kring tilldragelsen bildade Staatliche Festsäle i Kroll inom Tiergarten. Det är en ellipsformad, kolonnprydd sal, vacker och av mindre vanliga dimensioner. När mötesdeltagarna första gången samlades, voro alla dess fyra tusen platser upptagna och kanske några därtill. Det verkade överfullt. Utom delegerades och särskilt inbjudnas antal var det den enorma tillslutningen från Tyskland i allmänhet och Berlin i synnerhet som bildade denna väldiga åhörarskara. Man kunde inte misstaga sig på intensiteten av det intresse, som på ort och ställe koncentrerade sig kring denna första stora internationella kongress i Berlin efter kriget. Icke minst manifesterade sig intresset hos de stora skaror av ungdom, som genom särskild kallelse uppmanats ansluta sig. Denna inbjudan till ungdomen var ett lyckligt grepp, en åtgärd för framtiden, vartill initiativtagarna äro att lyckönska.

Talens rad vid öppningshögtidligheten börjades av alliansens ordförande, Mrs Corbett Ashby, som fick ett entusiastiskt mottagande av auditoriet. Därefter bringade rikminister Severing det officiella Tysklands välkomsthälsning i ett uppmärksammat anförande med

starkt aktuell prägel. Å de tyska kvinnornas vägnar talade den sympatiska fru von Velsen.

Ett synnerligen effektivt inslag utgjorde överlämnandet till alliansen från en amerikansk organisation av samtliga anslutna länders flaggor. De färgglada symbolerna för den världsomfattande rörelse alliansen företräder inbueros i en ståtlig procession av unga flickor, vars ljusst gula klänningar bildade den bästa bakgrund till alla nationers färger.

Erinringen om gjorda insatser och de gångna tjugofem årens historia fingo sin tillbörliga tribut. Fröken Annie Furu-hjelm, Finland, talade om kvinnorösträttsens landvinningar under de tillryggalagda åren och bland övriga återblickar skildrades utvecklingsgången av kvinnans ställning i ekonomiskt hänseende av vår landsmaninna hovrättsnotarien Elisabeth Nilsson.

I fortsättningen följde för kongressen fem arbetsdagar, huvudsakligen upptagna av att diskutera och antaga resolutioner, berörande de olika grupper av samhällsspörsmål, som äro föremål för alliansens verksamhet. Det första uttalande, som gjordes, sammanfattar denna verksamhets allmänna riktlinjer. Däri talas om kvinnorösträttsens genomförande i alla länder, om kvinnornas uppgift att verka för fred och mellanfolklig förståelse, om likställdhet mellan män och kvinnor i ekonomiskt hänseende, inför lagen och beträffande samhällsmoralen. Idel synpunkter alltså, som hävdats tidigare, men lika fullt ha sin givna plats

Den omtänksamma husmodern vänder sig alltid till Lunda Tvättningsrättning
 Garanteras ett förstklassigt arbete. — Kläderna försäkrade under tvättningen.
 — — — — — Telefon Drottningholm 20 och 190. — — — — —

vid varje kongress i detta allmänna uttalande, som på franska betecknande nämnes "résolution omnibus".

Så övergick man till att mera i detalj behandla varje fack för sig. Till varje ämnesgrupp hörande resolutionsförslag prepareras av alliansens internationellt sammansatta kommittéer, innan de framläggas för kongressen. Här följer en axplockning ur de vid Berlinkongressen antagna resolutionerna,

Till främjande av samhällsmoralen uppmanades till alliansen anslutna föreningar att i länder, där ingångna äktenskap ej registreras hos civil myndighet, verka för tillkomsten av sådan registrering, då handeln med unga kvinnor därigenom kunde motverkas. Vidare gjordes ett skarpt uttalande mot ett förslag av en tillfällig kommitté hos internationella arbetsbyrå att, till skydd för sjömän, ställa kvinnor, som i hamnar hängåve sig åt uteliv, under medicinsk kontroll. Förslaget innebär ingenting mindre än en återgång till reglementering av prostitutionsföreteelsen. Och man vill gärna hoppas att när den maritima arbetskonferensen sammanträder i Genève, den skall visa större förståelse för kongressens synpunkter än för den tillfälliga kommitténs.

Frågan om gift kvinnas nationalitet har sedan många år tillbaka varit föremål för alliansens intresse under hävdande av principen att gift kvinna bör ha samma rätt som en man att behålla och förvärva medborgarskap. Nu var uppmärksamheten särskilt inriktad på den regeringskonferens för lagars kodifiering, som N. F. sammankallat till

mars 1930 och där frågan om gift kvinnas nationalitet skall behandlas. Kongressen uttalade sig för att sammanträdena vid denna konferens skola hållas offentligt, att kvinnor böra utses bland regeringsombuden och att N. F. bereder plats för en alliansens representant som konsultativ medlem av konferensen. Vidare beslöts att alliansens kommitté för gift kvinnas nationalitet skall samlas på samma plats och tid som konferensen.

Resolutionsförslagen från kommittén för lika arbetsvillkor framlades av fröken Ingeborg Walin, som lett kommitténs förhandlingar. Med godkännande av dessa förslag uttalade kongressen att principen lika lön för lika arbete bör upptagas på programmet för en internationell arbetskonferens och uppmanade tillika anslutna föreningar att värna om gift kvinnas arbetsrätt. Dessutom beslöts att i samband med alliansens nästa kongress anordna en särskild studiekonferens beträffande särslagstiftning för kvinnliga industriarbetare. Behovet av en sådan konferens hade gjort sig gällande på grund av stora meningskiljaktigheter inom alliansens egna led beträffande speciell skyddslagstiftning.

I detta sammanhang bör inskjutas att samtidigt med kvinnorösträttskongressen hölls i Berlin en konferens för kvinnoarbetets frihet och en ny internationell organisation bildades under namn av Open Door Council. En annan gång blir det måhända tillfälle att återkomma till denna nya sammanslutning och dess syftemål.

Under fortsatta förhandlingar rekommenderade alliansens kongress åt de an-

Välgjorda
billiga

OTTOMANER

en bädd 45:—
två bädd. 85:—

Ottomankuddar 4:—, Polar 3:—, Bäddchäslonger 38:—, Bäddfåtöljer 60:—, Madrasser 7:—, Duschateller 35:—, Furumöbler, Linneskåp 35:—, Salstolar, ek 16:—, Bord 60:—, stoppmaterial m. m. Beställningar. Reparationer. Begär katalog.

Tel. Söder 766,

Danielsson, Metaregatan 6.

Stockholm.

slutna föreningarna att till studium upptaga lönesystem med familjetillägg. Sådana system kunna tjäna både som ett medel att utjämna underhållsbördor och därjämte bereda vägen för lika lönevillkor för män och kvinnor.

Frågor berörande fredsarbete och N. F:s verksamhet för mellanfolklig förståelse ägnade kongressen en alldeles särskild uppmärksamhet. Att den därvid hade allmänna opinionen bland det tyska folket med sig framgick vid upprepade tillfällen klart och oförbehållsamt. Kongressen fattade ett flertal resolutioner i dessa frågor, utmynnande i en uppfordran till nationerna samt till nationella och internationella organisationer, intresserade för fredens och rättvisans sak, att genom sina respektiva regeringar och genom N. F. åvägbringa ett snart uppnående av det trefaldiga målet: fredlig lösning av internationella konflikter, allmän avväpning och slut på kriget.

Kongressen behandlade även en organisationsangelägenhet av stor betydelse, nämligen frågan om ordnat samarbete med systerföreningen International Council of Women. Det beslöts att från alliansen skall utses ett antal representanter att med lika många ombud från I. C. W. undersöka möjligheten och formerna för ett samarbete. Emellertid fanns det bland alliansens avslutna föreningar de som velat gå längre och redan nu sondera marken för en sammanslagning mellan dessa båda organisationer, som till största delen ha gemensamt program. Fru von Fürth, Österrike, väckte motion härom. Hon fick stöd i ett utomordentligt inlägg av dr Gertrude Bäumer, Tyskland, och även

undertecknad talade för sammanslagning. Anförandena på andra sidan voro emellertid flera och så knäcktes beklagligtvis diskussionen av, innan alla anmälda talare fått ordet. Votering togs då tiden icke ansågs medgiva annat. Den förtidiga voteringen torde visserligen icke ha påverkat utgången, men den hindrade framläggandet av en del synpunkter i frågan.

Om rösträttsarbetets planläggning i de länder, där kvinnorna ännu ej fått medborgarrätt, talades det förvånande nog ej alls under kongressförhandlingarna. Nästa gång alliansen möter skall det emellertid bli annorlunda, ty det beslöts att då reservera tillräcklig tid för att de för kvinnorösträtten ännu kämpande föreningarna skola få tillfälle att sins emellan utbyta erfarenheter beträffande arbetsmetoder.

Det var nog en tämligen utbredd uppfattning bland kongressdelegerade att det i längden blev en något torr andlig spis att, såsom nu skedde, dag efter dag diskutera och votera resolutioner och knappast något annat. Men med de nödvändiga tolkningarna till olika språk medgav tiden alldeles icke att något blev sagt, som ej direkt rörde resolutionsförslagets formulering. Där fanns dock talare, man märkte det tydligt, som gärna velat öka ut sina anföranden med ett litet meddelande om samhällsarbete och förhållanden i deras egna land och åhörarna hade för visso varit tacksamma för dessa inblickar i andra nationers liv. Nu måste emellertid sådana tillfällen gå obegagnade förbi.

Efter dylika erfarenheter är det en verklig tillfredsställelse, att redaktören av Jus, alliansens månadsblad, gör en

reflexion i liknande riktning och beklagar bristen på tid för ingående debatter. Jus ingår även på frågan hur denna olägenhet skall avhjälpas och nämner bland föreslagna botemedel att kongressarbetet till en viss grad uppdelas på sektioner. Kanske vore detta en utväg.

På kongressens sista dag tillkännagavs resultatet av det företagna styrelsevalet. Ordföranden Mrs Corbett Ashby, vars sympatiska framträdande under kongressen torde ytterligare ha befast hennes ställning inom alliansen, blev enhälligt återvald. Beträffande valutgången i övrigt nämnas här endast skandinaverna. Fröken Ingeborg Walin, som sedan tre år tillbaka tillhört styrelsen, återvaldes och från Danmark nyvaldes advokaten Ingeborg Hansen.

I samband med kongressen höllos en del utomordentligt lyckade offentliga möten. Det första ägnades den kvinnliga polisens arbete. Tillströmningen var sådan att i stället för ett möte blev det tre. Publiken placerades var man kunde. En del av den svenska delegationen hamnade i en gemytlig restaurangträdgård. Om sittplatsen på den allra yttersta kanten av ett bord var något prekär, hade vi desto friskare luft och alla talarna kommo ned och upprepade sina anföranden. Kommendant Allen, England, i sin manligt betonade uniform, välbekant från tidigare kongresser, dokumenterade sig som en fyndig och underhållande talare. Statssekreteraren, dr Abegg, preussisk ämbetsman, klarlade behovet av kvinnliga poliser i Tyskland och gav dem de bästa vitsord. Det grundligaste och mest intresseväckande föredraget hölls av den kvinnliga krimi-

nalkommissarien i Berlin, fröken Freudenthal, som redogjorde för hur den tyska kvinnliga polisen är organiserad och hur den verkar. Tack vare fröken F:s tillmötesgående äro vi nu i besittning av detta föredrag i avskrift.

Ett annat möte ägnades åt kvinnorösträttens resultat. Talarna tillhörde i allmänhet de röstberättigade kvinnornas led och de flesta voro parlamentsledamöter. Som ordförande för kvällen fungerade senatorn fru Plaminkova, Prag. Det livfulla mötet fick ett särskilt behag genom att det hölls i tyska riksdagens plenisal, där publiken, sittande eller stående, fyllde varje tänkbar plats.

Det största av de offentliga mötena ägnades freden och var förlagt till Staatliche Festsäle i Kroll. Manliga och kvinnliga talare framträdde med ståtliga anföranden. Herr Wirth representerade tyska utrikesdepartementet, Dame Rachel Crowdy N. F:s sekretariat. Vidare talade greve Bernstorff och den holländska kvinnliga juristen dr Bakker van Bosse. Bland de sista i raden kom med ett underbart vältaligt anförande Indiens politiska skaldinna Sarojini Naidu.

Det återstår ännu att med några ord beröra fester i samband med kongressen. De voro både många och vackra. Redan kvällen innan förhandlingarna började samlade alliansens styrelse de delegerade till en mottagning på Hotell Kaiserhof. Under aftonens lopp framfördes en hyllning till rösträttsarbetets närvarande pionjärer, bland dem dr Gulli Petrini. De frånvarandes eller bortgångnas namn bragtes till erinran. Där nämndes Anna Wicksell.

Från tysk sida utvecklades en storartad gästfrihet, icke minst från officiellt håll. Staden Berlin hade anordnat en charmant lunch i rådhuset, preussiska regeringen inbjöd till Staatsoper Unter den Linden, där kongressen undfågades med en fest- och idealföreställning av Figaros bröllop. Riksmministrarna för utrikes- och inrikes ärenden höllo en stor mottagning å Zoologiska Trädgårdens terrass. De privata inbjudningarna voro talrika. Svenskorna hade därjämte glädjen att vara det svenska ministerparets gäster i legationshuset vid Tiergarten.

Nu är Berlinmötet ett minne blott

men ett intressant sådant. Det gav i stort sett god behållning och framkallade djup och bestående tacksamhet mot de tyska värdinnorna, som på ett överlägset sätt sørjt för alla anordningar i samband med kongressen.

Om svenska kvinnor, som äro verkamma inom föreningar, i allmänhet visste hur stor nytta — direkt eller indirekt — man har av internationella möten även för arbetet här hemma, skulle de väl knappast försumma ett enda kongresstillfälle, där de kunde komma med.

AXIANNE THORSTENSON.

Steriliseringsförslaget.

Kortfattat referat av Viktor Wigert.

Tanken att genom steriliseringsåtgärder förhindra födelsen av sådana personer, som på grund av ärftliga anlag äro predestinerade till sjukdomar, vilka redan under barnåren eller under livets verksamma skeden göra dem oförmögna att taga vård om sig själva, har som bekant livligt diskuterats under de senaste åren. På grund av de psykiska sjukdomarnas stora utbredning och sociala betydelse samt på grund av deras ofta iakttagna ärftlighet ha dessa sjukdomar härvid i första hand tilldragit sig uppmärksamheten. År 1922 anhöll riksdagen hos Kungl. Maj:t om utredning under vilka förutsättningar och i vilken ordning sterilisering av sinnessjuka, sinnesslöa och fallandesjuka måtte kunna företagas. Den 30 december 1927 tillkallades för detta ändamål av dåva-

rande socialministern, borgmästare Jakob Pettersson, fyra sakkunniga (hovrättsrådet Gustaf Lindstedt och Lunda-professorerna Essen-Möller, Sjövall och Wigert). Sakkunniges betänkande avgavs den 1 maj 1929.

Då innebörden i en steriliseringsåtgärd ofta missförstås och förväxlas med kastration, torde det vara skäl i att först klarlägga ingreppets betydelse. Vid sterilisering är det icke såsom vid kastrationen fråga om avlägsnande av könskörtlarna (testiklarna, resp. äggstockarna), ett ingrepp som icke blott gör vederbörande ofruktsam, utan också medför mycket vittgående följder för hans eller hennes fysiska liv. Följder som i stort sett kunna sammanfattas under uttrycket ett förtidigt åldrande, vilket kan gå så långt att såväl kroppslig som and-

WONDERMIST

överträffas icke av något annat medel vid rengöring och polering av möbler.

lig invaliditet inträffar. Steriliseringen är ett oskyldigare ingrepp, som icke berör könskörtlarna, men som avlägsnar en bit av dessa organs utförsgångar, varigenom könszellerna hindras från att lämna de körtlar där de alstras. Då så är fallet kan någon befruktning ej komma till stånd. Könsfunktionerna i övrigt — likgiltigt om de äro naturliga eller abnorma. — lämnas helt och hållet oberörda. Det är detta ingrepp, som föreslagits att komma till användning på personer, vilkas barn på grund av ärftliga anlag kunna antagas bliva behäftade med ifrågasvarande sjukdomstillstånd.

Redan nu finnas i Sverige lagföreskrifter avseende att förebygga födelsen av sådana barn, nämligen äktenskapsförbudet för personer, vilka lida av sinnessjukdom, sinnesslöhet eller av fallandesjuka, som härrör av övervägande inre orsaker.* Detta förbud är emellertid av flera skäl föga effektivt för det avsedda syftets ernående. Äktenskapsmyndigheterna sakna mycket ofta kännedom om äktenskapshindrets förefintlighet. Förbudet hindrar icke den som tillfrisknat från en ärftligt betingad sjukdom att gifta sig (trots att hans egenskap att kunna överföra sjukdomen till sina barn givetvis icke rubbas av detta tillfrisknande). Förbudet är utan verkan beträffande sådana sjuka, vilkas sjukdom yppar sig först efter äktenskapets ingående. Och vidare är det att märka, att de ärftliga

*. Med sinnessjukdom menas en sådan psykisk sjukdom, som drabbar en förut i psykiskt avseende normalt utvecklade individ; sinnesslöhet innebär en bristande andlig utveckling (idioti, imbecillitet).

psykiska sjukdomarna ofta överföras till nästa generation genom personer, som själva icke förete sjukdomen och som därför icke drabbas av äktenskapsförbudet. Och slutligen födes ett ständigt växande procenttal barn utom äktenskap. De sinnesslöas ofta påtalade barnalstring torde i regel ske utom äktenskap.

Det icke önskade barnafödandet kan också tänkas förebyggas genom ökad anstaltsvård av ifrågakommande personer. Det kan ej vara något tvivel underkastat att en effekt i denna riktning är att vänta av den ökade platstillgång på olika vårdanstalter för psykiskt sjuka, som torde komma att vinnas under det närmaste årtiondet. Men internering kan icke anses rättsligen berättigad enbart för att förebygga en icke önskvärd barnafödelse; den skulle ju t. o. m. behöva utvidgas till vissa friska bärare av sjukliga arvsanlag. En ökad anstaltsvård skulle f. ö. motverka den beaktansvärda strävan efter friare vårdformer för psykiskt sjuka och kunna bliva ekonomiskt särdeles betungande.

Under sådana förhållanden är det klart att tanken letts till att genom steriliseringsåtgärder ernå det avsedda syftet. Sådana åtgärder ha också i enskilda fall praktiserats av en del svenska läkare, men den juridiska utredningen i sakkunnigbetänkandet utvisar att dylika ingrepp åtminstone i allmänhet äro förbjudna i svensk lag. Skola de användas måste de således medgivas i särskilda lagbestämmelser.

Mot steriliseringen kunna dock invändningar göras. Sålunda har gjorts gällande att ingrepp av denna art, skulle

Kurs i massage, sjukgymnastik *och andra fysikaliska behandlingsmetoder.*
UPPSVENSKA GYMNASISTISKA INSTITUTET, Scheelegatan 2, K. 7989.
 Prospekt på begäran. Prospekt på begäran.

strida mot hittills tillämpade rättsgrundsatser. De sakkunniga ha emellertid icke kunnat dela denna uppfattning. Vidare har anförts, att ingreppet visserligen är för individen ofarligt, men att det är tänkbart att känsliga personer skulle genom sina föreställningar om ingreppet och dess följder kunna taga skada. Här emot kan dock invändas att ingreppet för sådana personer icke diskuterats annat än som en frivillig åtgärd samt att det bör tagas i betraktande att det också finnes samvetsömma personer, vilkas andliga jämvikt lider under nuvarande förhållanden, därigenom att de av plikt-känsla avstå från äktenskapet och hemlivet. För sådana personer kan sterilisering öppna möjlighet till ett harmoniskt liv.

Farhåga har även yppats att sinnesslöa, som sakna förmåga att tygla sin könsdrift, skulle efter ingreppets utförande känna sig säkrare än förr och därför än mera ohejdat hänge sig åt sedeslöshet. Hos många sådana sinnesslöa utgör emellertid tanken på befruktning icke det ringaste hinder för könsdriftens tillfredsställande. I andra fall kan den angivna farhågan ha ett visst fog, men vådan avvärjes lätt genom att i så fall återintaga den sinnesslöe på den anstalt han aldrig bort lämna.

Slutligen framhålles ofta, att känndomen av de ifrågavarande sjukdomarnas ärftlighetsförhållanden är så bristfällig, att steriliseringsindikationerna ej kunna riktigt bedömas, samt att ingreppet praktiskt taget är av ringa värde för det avsedda syftets ernående. Huvuddelen av sakkunnigbetänkandet utgöres av

undersökningar ägnade att belysa dessa frågor.

Den fulla förståelsen av dessa problem kräver ovillkorligen en icke obetydlig insikt dels i den moderna ärftlighetsläran, dels i psykiatrien, och referatet måste på denna punkt med nödvändighet bliva mycket ytligt.

Först och främst är att märka, att icke alla former av sinnessjukdom äro ärftliga. Det finns en mängd sinnessjukdomar, som bero på skador och sjukdomar, som under livets gång träffa den från början välorganiserade hjärnan och som därför icke ha något eller i varje fall mycket litet med ärftlighet att göra. Men däremot finnas andra sinnessjukdomar, där ärftligheten har en avgörande betydelse. Liknande förhållanden gälla om sinnesslöhet. Även här finnas säkert ärftliga tillstånd, men man har dock anledning tro att ett stort antal av fallen icke bero på ärftliga förhållanden, utan i stället framkallas av yttre skador och sjukdomar, som drabba barnahjärnan under dess spädaste och ömtåligaste tid. Vad slutligen fallandesjukans uppkomst beträffar, är vetenskapen alltmera benägen att skjuta ärftligheten så i bakgrunden, att icke ens det nu gällande äktenskapsförbudet kan anses berättigat.

Redan detta visar, att den populära uppfattningen om att en sinnessjuk måste få sinnessjuka barn och avkomman av en sinnesslö måste bli sinnesslö är oriktig. Men även i de fall då det är fråga om en rent ärftlig sjukdom, är det felaktigt att föreställa sig att alla barnen skola få sjukdomen. Ärftlighetslagarna visa, att avkomman till en individ, som har en ärftlig egenskap, kan delas i tre

grupper, sådana som förete egenskapen, sådana som icke förete den och sådana, som ha den i latent form, så att den icke röjer sig hos dem själva, men kan överföras (i synlig eller i latent form) till deras barn. Dessa grupper uppträda i bestämda matematiska proportioner — olika allt efter de egenskaper varom det är fråga.* Vid de flesta här ifrågakommande ärftliga sjukdomarna är den matematiska proportionen sådan, att flertalet av barnen icke förete sjukdomen. När man vill hindra en sådan sjuk att få avkomma så sker det således emedan det är större eller mindre risk för att någon eller några bli sjuka; de äro mer eller mindre starkt hotade av sjukdomen.

Vidare är att märka att barnet har två föräldrar och att arvmassan kommer från båda. Sjukdomshotet mot barnen växlar således alltefter den person, med vilken de avlas. Finnes samma ärftliga sjukdomsanlag hos båda föräldrarna växer sjukdomshotet mot barnen. Ett latent sjukdomsanlag hos båda föräldrarna, omärkligt på dem själva, vilka därför äro uppfattade som friska, kan representera ett mycket starkt sjukdomshot mot barnen. Och i själva verket är det så — i motsats till vad människor i allmänhet tro — att barn med ärftlig sinnessjukdom eller sinnesslöhet oftare

* Dessa matematiska proportioner kunna icke komma till synes i en enskild familj med dess relativt låga barnantal. Först genom sammanräknandet av ett flertal familjer kan den exakta proportionen erhållas. I den enskilda familjens barnkrets kan en ogynnsam eller en gynnsam slump göra att egenskapen uppträder i helt andra proportioner, t. o. m. helt saknas eller uppträder hos alla barnen.

födas av till synes friska än av sjuka föräldrar.

Risken för barnen i en familj, där ärftliga anlag för sinnessjukdom eller sinnesslöhet finnas, är således ytterst växlande alltefter olika sjukdomar och alltefter båda föräldrarnas ärftliga konstitution. Analysen av situationen vid olika ärftliga sjukdomar visar, att en sterilisering för att uppnå sitt syfte måste riktas ibland mot den sjuke individen själv, ibland mot hans friska föräldrar, vilka kunna erhålla nya starkt hotade barn, ibland mot de redan födda, ännu friska barnen o. s. v. I icke så ringa utsträckning måste således steriliseringen för att vara verksam riktas mot personer, som själva icke förete sjukdomen.

I sakkunnigutredningen granskas de olika förekommande psykiska sjukdomarna ur förevarande synpunkter. Ehuru denna granskning "utgör en varning mot överdrivna förväntningar i fråga om steriliseringsåtgärders rashygieniska effekt" ger den dock klart besked om — "att med ett mera begränsat program steriliseringsåtgärder otvivelaktigt kunna påräknas bliva av samhälleligt värde för minskningen av en del svårare ytt-ringar av nedärfd abnormitet på det själsliga området". Ett beslut om rätt till sterilisering fordrar emellertid stor kunskap på de ifrågavarande områdena och avgörandet kan endast i ringa utsträckning ske efter mera enkla regler.

På grund av denna utredning förorda därför de sakkunniga att sterilisering skall få äga rum i de fall, där den ifrågavarande sjukdomen — såvitt med hänsyn till ärflighetsforskningens ståndpunkt kan bedömas — är ärftlig och med avse-

vård statistisk sannolikhet kommer att framträda i barnkretsen.

Oberoende av frågan om den blivande avkommans ärftliga konstitution har sterilisering emellertid ifrågasatts av s. k. sociala skäl, varvid de sjuka individernas bristande förmåga att taga vård om sina barn träder i förgrunden. Givetvis äro dessa sociala synpunkter synnerligen beaktansvärda och tynga starkt i vågskålen till förmån för sterilisering, men de sakkunniga ha icke ansett sig f. n. kunna förorda att sådana åtgärder skola få grundas enbart på dylika sociala skäl, då gränserna här givetvis äro än mera odefinierbara och glidande än på ärftlighetsområdet. Utöver de sociala skälen bör fordras åtminstone en viss grad av objektiv sannolikhet för att sjukdomen i fråga är ärftlig. Sakkunniga föreslå därför rätt till sterilisering jämväl i fråga om sådan ifrågavarande sjuk, om vilken skäl är att antaga att sjukdomen är ärftlig och som är varaktigt urståndssatt att handhava vårdnaden om sina barn.

Sin kraftigaste verkan kommer denna sociala argumentering säkerligen att ha beträffande de sinnesslöa, beträffande vilka den osäkra ärftlighetsargumenteringen, som ofta kan vara otillräcklig som steriliseringsindikation, erhåller ett starkt komplement, vilket avgör frågan. Detsamma gäller givetvis vissa kroniska former av sinnessjukdom.

Mången väntar sig synnerligen stora praktiska verkningar av en steriliseringslagstiftning beträffande behovet av anstaltsvård för psykiskt sjuka och hoppas, att en mängd nu anstaltsvårdade sjuka efter sterilisering skulle kunna ut-

skrivas. En av sakkunniga verkställd förfrågan till samtliga statens sinnessjukhus, motsvarande c:a 11,000 vårdplatser, har emellertid givit till svar, att genom sterilisering skulle utskrivning kunna möjliggöras blott av 21 sinnessjuka, 29 sinnesslöa och 3 epileptici, varvid dock 14 av de sinnessjuka, 22 av de sinnesslöa och 1 epileptiker fortfarande skulle vara i behov av annat slags anstaltsvård eller av kontrollerad familjevård. Det är emellertid sannolikt, att värdet av sterilisering ut utskrivningssynpunkt är större på sinnesslöanstalterna än på sinnessjukhusen.

Ehuru vissa skäl kunna åberopas för en tvångslagstiftning på detta område, särskilt beträffande sådana fall som ur ärftlighetssynpunkt äro otvetydiga, ha dock de sakkunniga stannat vid att tillsvidare kräva vederbörandes samtycke till ingreppet. Det kan nämligen förutsättas, att ett frivilligt lämnat medgivande nästan alltid skall vara möjligt att erhålla just i de fall då steriliseringens berättigande ligger i öppen dag. Det kan erinras om i hur hög grad redan nu andra åtgärder företagas i konceptionshindrande syfte. Sakkunskapen och den allmänna opinionen kunna här förväntas komma att samverka och en tvångslagstiftning, vilken alltid är i viss mån osympatisk, bör kunna vara överflödig. Sakkunnige citera också den danska steriliseringskommissionen som anfört: "Det må vara en framtida lagstiftning förbehållet att eventuellt efter hand som man vunnit erfarenhet, utvidga bestämmelserna till att omfatta fall, där samtycke icke kunnat erhållas, men förhållandena synas uppväga denna brist". — Det bör här

tilläggas att sterilisering icke kommer att ifrågasättas för personer med så grov själslig defekt, att de äro oförmögna att förstå ingreppets natur och följder. För så djupt sinnesslöa eller så svårt sinnessjuka torde givetvis behov av stadigvarande anstaltsvård nästan alltid föreligga, oberoende av om de äro steriliserade eller icke.

Då prövningen huruvida sterilisering skall få äga rum enligt de förslagna principerna ofta är synnerligen krävande, måste den enligt de sakkunniges mening anförtros åt en specialutbildad myndighet. En sådan myndighet, i vilken även juridisk sakkunskap är representerad, finnes i medicinalstyrelsens rättspsykiatriska nämnd och det föreslås därför att prövningen skall anförtros åt denna nämnd.

Ansökan om sterilisering skall således enligt förslaget, åtföljd av läkareutredning, ingivas till denna myndighet, som kan meddela tillstånd till steriliseringen. Därefter må ingreppet utföras å lasarett eller sjukstuga.

En framgång i landstinget.

Mariestadskretsen av F.-B.-F. hade i våras tagit initiativ till en skrivelse, undertecknad av sex kvinnoföreningar och ställd till Skaraborgs läns förvaltningsutskott. I skrivelsen hemställdes, att avgifterna vid länslasarettens barnbördsavdelningar skulle bibehållas lika med sjukvårdsavgifterna och icke höjas, såsom från annat håll föreslagits. Landstinget har nu behandlat frågan och med 30 röster mot 23 beslutat bibehålla de lägre avgifterna.

En seger alltså för kvinnoföreningarna!

Från bokvärlden.

Svensk uppslagsbok, Bd 1, A—Apollon, bd. 2, Apollonia—Bangka, Baltiska förlaget, Malmö.

På mitt skrivbord ligga två verkligt vackra böcker, som jag gärna vill fästa uppmärksamheten på. Det är de två första banden av det på Baltiska förlaget i Malmö utkommande verket *Svensk Uppslagsbok*. Man har med detta arbete velat möta behovet av ett större svenskt konversationslexikon till även för medborgare med begränsade inkomster överkomligt pris. För redaktionen svarar en kommitté under ledning av professor H. Wallengren och huvudredaktör är förste bibliotekarie G. Carlquist, båda från Lund. Överhuvudtaget röjer såväl redaktionens sammanställning som medarbetareförteckningen, att det sydsvenska universitetets krafter i rikt mått tagits i anspråk. Dock finnas här namn på fackmän även från andra kulturcentra både inom och utom Sveriges gränser, såsom Uppsala, Köpenhamn, Oslo och Åbo.

De båda utkomna banden äro synnerligen rikt och vackert illustrerade — några av helsidesbilderna äro helt enkelt betagande. För det dryga arbetet härmed står fil. lic. Ingegerd Henschen-Ingvar. Dessa två första band omfatta vardera omkring 1,300 spalter, utom de stora planscherna, äro försedda med goda kartor och tryckta på utmärkt papper. För innehållet svara mestadels fackmän från skilda områden, och artiklarna föra fram till vårt eget nu både i fråga om uppfinningar och historiskt vetande. Litteraturanvisningarna — ett mycket viktigt kapitel i ett lexikon av denna art — äro rikliga och visa fördelen av arbetets nära förbindelse med universitetsbiblioteket i Lund.

I dessa utkomna delar finna vi artiklar om Jane Addams och Sophie Adlersparre (den senare försedd med den för Herthas publik välkända signaturen H.

B—s), Nina Bang m. fl. Det är all anledning att förmoda, att kvinnorörelsens bärande namn även i fortsättningen av detta uppslagsverk skola få den plats dem tillkommer. För övrigt torde redaktionen vara enbart tacksam för eventuella rättelser och påpekanden i denna sak från de härför närmast intresserade.

Verket är avsett att utkomma med 28 band under 7 år — det förefaller rekordartat, om det kan genomföras. När man ser på det vackra, halvfranska bandet med guldsnitt och guldtryck och erfar, att varje sådan del kostar endast kr. 12: 50 (häft. kr. 8: 75), kan man blott förundra sig över, att detta är sant samt önska arbetet den spridning, som det otvivelaktigt förtjänar. Det blir en prydnad för varje bokhylla och en värdefull tillgång i de bibliotek, som lyckas förvärva detsamma.

ESTER LUTTEMAN.

Hell Rumänien!

Annu ett land som tillerkän. kvinnorna politisk och kommunal medborgarrätt. sistlidna augusti månad vaknade Rumänien upp till denna handling. I november deltaga rumäniskorna för första gången i de då pågående valen till parlamentet.

Är detta något att hurra för! Endast ett nytt bevis på att det inte går att spjärna emot utvecklingen.

Men hyllningen går till de rumäniskor som med erkännansvärd energi kämpat

för reformen och främst till resp. ordförande i de tre kvinnoorganisationer, som snart införandet av den kvinnliga rösträtten på sitt program: M:me de Reuss, Mme Meissner och prinsessan Cantacuzène.

Att begränsningar och vissa egendomliga villkor häfta vid den beviljade rösträtten och valbarheten lär ej vara dessas fel. Krigsänkor och "för utomordentliga tjänster" dekorerade kvinnor, i stats-tjänst anställda, liksom ledarinnor av välgörenhetsföreningar och intellektuella sällskap — med den ytterligare kvalifikationen att ha genomgått normalskolekurs — utgöra de utvalda.

Det återstår i alla fall agitationsarbete för de rumäniska kvinnoorganisationerna!

När man får gifta sig i England.

Man kunde sannerligen tro att man förflyttas till Orienten när man påminnes om ett land där giftermålsåldern satts till 14 år för gossar och 12 år för flickor. Eller rättare sagt intill nu bibehållits som tillåten minimiålder. Och dock — detta är England! Nyligen har emellertid överhuset i andra läsningen antagit ett förslag att höja den till 16 år. Efter en ivrig kvinnoagitation!

Statistiken för de sista tolv åren lär visat att 312 giftermål ingåtts mellan barn på 15 år, 28 vid 14 års ålder — och 5 vid 13 år; detta sista således gällande de kvinnliga kontrahenterna.

Begär alltid

Kobbs Thé

och godtag ej något annat
om Ni sätter värde på en
hälsosam och aromrik dryck

KONTROLLANT: DOKTOR J. E. ALÉN

HERTHA

Tidskrift för den svenska kvinnorörelsen, utgiven av FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET

Redaktör: *Ellen Kleman.*

Samtliga förbundsmedlemmar erhålla tidskriften. *Icke-förbundsmedlemmar* prenumerera å närmaste postanstalt eller i bokhandel. Pris för postupplaga: 1/1 år kr. 6:50; 1/2 år kr. 3:50; 1/4 år kr. 1:90. Lösnummer 65 öre. Redaktion och expedition: 48 Klarabergsgatan, Stockholm. Redaktionstid; tisdagar och fredagar kl. 1—3. Tel. Norr 48 50, 27 62. Expeditionen: kl. 11—4 varje söckendag. Tel. Norr 48 50, 27 62.

Kitt
Tvättmedel!

Med Sveriges Husmodersföreningars
Riksförbunds garantimärke.

— INGEN —

Bomullsgarn.
Domestiker.
Lärfter.
Hollands.
Madapolam.
Nainsock.
Flaneller.
Kulörta
Bomullstyger.
Lakansvävnader, m. m.

HUSMODER
KAN UNDVARA
GEFLE GARN
och
SVANENS
VÄVNADER

Åttioårig erfarenhet garanterar varan.

Varje kvinna och varje hem

har i

Årsbok för hem och hushåll

en underhållande och lärorik lektyr.

Innehåll.

Barn och religion. Av *Emilia Fogelklou.*

Nytt förslag till lag mot lösdriveri och sedeslöst leverne. Av *Ruth Sjernstedt.*

Gerda Meyerson. Av *Karin Fjällbäck Holmgren.*

"Tunga äro de vägar människorna vandra". Av *Hilma Borelius.*

Dame Millicent död. Av *Ellen Kleman.*

Jubileumsmöte i Berlin. Av *Axianne Thorstenson.*

Steriliseringsförslaget. Av *Viktor Wigert.*

Från bokvärlden.

Kalmar Preparerade

HUSHÅLLS RIS

i Hygienisk Förpackning

äro

*Lättkockta, Lättsmälta
Svällande och Dryga*

KALMAR ÅNGKVARNS KOMMANDITBOLAG